

La Biblioteca Dedalus està dedicada a la publicació dels assaigs que sorgeixen dels seminaris de l'Escola Bloom, on conflueixen l'estudi de la literatura, la filosofia, la psicoanàlisi i la crítica cultural. Ens mou el convenciment que la literatura pensa el món i que hi intervé per transformar-lo. Els nostres llibres caben a les butxaques dels abrics.

Plagia millor!

Manel Ollé

Biblioteca Dedalus, 1

EDICIONS
DEL PERISCOPI

 Bloom
ESCOLA DE LITERATURA

Plagia millor!

© Manel Ollé, 2022

Primera edició: maig del 2022

Dipòsit legal: B 9148-2022

ISBN: 978-84-17339-96-8

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU i Bloom SCP, 2022

© del disseny de coberta: Edicions del Periscopi / Tono Cristòfol, 2022 (© del laberint de la coberta i portadella: MaxterDesign / AdobeStock, 2022)

© de la fotografia de l'autor: Escola Bloom

Publicat per Edicions del Periscopi SLU i Bloom SCP

www.periscopi.cat | www.escolabloom.com

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Edicions del Periscopi i Escola Bloom

Maquetació i disseny d'interiors: Tono Cristòfol

Correcció: Núria Saurina Eudaldo, Òscar Lozano

i Francesc Gil-Lluch

Disseny de la col·lecció: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Plantin en cos 12.

Tots els drets reservats.

Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Sumari

- 1. Plagis i transtexualitats 9**
Un plagi no sempre és un plagi (9) Del plagi entès com una de les belles arts (12) La criminalització de la transtexualitat (14) L'apropiació del plagi (19) Tocant el piano amb un sol dit (23) El ball robat de la criptomnèsia (26) El plagi de guerrilla i les escriptures conceptuals (29) La invenció de la traïció (34) Temeu la gent d'un sol llibre! (36) Elogi de l'originalitat (38)
- 2. Invencions i tradicions 43**
Els tradicionalistes del plagi (43) El deure moral de plagiar (46) L'hipòdrom literari i el combat de sempre (48) Si no plagies, ets plagiat (51) Contra el determinisme de la tradició (55) La invenció del plagi (60) La imitació dionisiaca (63) Les cançons d'opòsits (68) La merceria i les transtexualitats (73)

3. Contagis i malplagi.....	77
El malplagi és com el mal sexe (77) El detector infal·lible (81) Les literatures sospitoses (85) Saber d'on no cal plagiar (90) Els contagis literaris (94) La roda de la fortuna dels escriptors tòxics (101) No passeu ànsia (106)	
4. Plagimaníacs i atracadors	111
Del saqueig mercenari (111) Dues subvencions municipals per a un mateix passatge (117) La rebel·lió fantasma dels esclaus industrials (122) L'agenda dels plagimaníacs acusadors (127) <i>Nifades</i> : l'escàndol plagiar del Sant Jordi de 1970 (130)	
5. Derives i represes.....	135
Quan la imitació no limita (135) L'art de plagiar la fuga (137) Perseguint el que ja has tocat demà (142) La falsificació del frau (146) Quan la ficció plagia la no-ficció (149) Plagiant escriptors inexistents (152) La destrucció dels originals (156) La dansa de la Sefirot (158)	
Bibliografia.....	163

I'm disappointed not that Frey is a liar, but that
he isn't a better one.

DAVID SHIELDS

Plagiarize again. Plagiarize better.

SAMUEL BECKETT

Hi haurà tant plagi
com a mi em ragi
que d'on n'hi ha
n'hi pot rajar.

DOLORS MIQUEL, *Llibre dels homes*

1. Plagis i transtextualitats

Un plagi no sempre és un plagi

Un plagi no sempre és un plagi. De vegades la repetició imitativa rep el veredictes sever del plagi (el més judicialitzable i ignominiós dels crims literaris), però també pot ser entesa com un tribut, una reescriptura, una represa o una apropiació transformativa (acceptable, fins i tot lloable). Que la balança es decanti cap a una banda o l'altra no depèn del grau de calc o de semblança, sinó bàsicament de quan i com ens ho hem mirat els que ho hem llegit. Josep Palàcios va escriure l'any 2009, enmig d'un poema de més de tres mil versos, que un plagi ho és segons el carrer on es faci. El veredictes del plagi depèn de les normes, de les convencions, dels criteris que cada República de les Lletres ha posat en circulació, en un moment o altre.

Hi ha llibres que algun dia van ser denunciats i menyspreats com a fraus mercenàriament plagiaris que, si ara es publiquessin, no ho serien. I a l'inrevés, també hi ha llibres que en el seu temps es van publicar i llegir sense cap mena d'objecció plagiària que, en canvi, ara farien moure amunt i avall advocats i denúncies mediàtiques.

La noció del plagi com a crim literari és confusa, canviant i fins i tot tramposa. Tendeix a barrejar-se amb la falsificació, la suplantació de l'autoria o l'apropiació indeguda: fenòmens que en principi no tenen res a veure amb el grau de semblança o de connexió entre dues obres.

Quan parlem del plagi censurable i criminal i quan parlem d'una infracció dels drets d'autor, no sempre parlem del mateix. De vegades hi ha les dues coses, però no sempre.

Per comprendre la complexitat jurídica d'aquest problema és especialment útil el llibre de Richard A. Posner, *The little book of plagiarism* ('El petit llibre del plagi'). La pirateria i la vulneració de la propietat intel·lectual dels drets d'autor produeixen un dany econòmic quantificable, i es poden perseguir judicialment amb normes força ben definides. Descarregar-se llibres o articles piratejats és un *crim literari* incontrovertible, però no té res a veure amb el plagi.

De vegades el perjudicat no és tant l'autor com el beneficiari dels drets de l'autor: el mitjà de comunicació, l'editorial, l'agent, la plataforma... En el cas

del plagi literari, si es produeix un perjudici, afecta principalment els drets morals.

El plagi literari judicialitzable és una forma de frau, que abusa de la confiança del lector quan li fa creure que és de collita pròpia allò que algú altre ha escrit, o allò que depèn *massa* del que algú altre ha escrit. Quan ens ho mirem per aquesta banda trepitgem el territori ja d'entrada minat, subjectiu i ambigu dels judicis d'intencions: hi haurà engany plagiari quan es vulgui enganyar, i en canvi no n'hi haurà si el que es vol és *crear* per la banda trans-textual.

El càstig més habitual en cas de frau plagiari no té tant a veure amb la llei com amb la vergonya. De vegades s'arriba al judici i la indemnització, però sovint l'escàndol de queixa i de denúncia es queda en una foguerada mediàtica, que condueix a una humiliació social més o menys passatgera. Cal dir, també, que fins i tot aquells que, més enllà de l'escàndol mediàtic, han estat condemnats judicialment per plagi, a la llarga aconsegueixen que el cas mig s'oblidi.

Segons la lògica de la propietat literària, els escrits plagiats poden arribar a convertir-se en competidors de l'obra original en el mercat, ja sigui perquè se n'associa la marca o perquè posen en perill part de la recompensa econòmica que se n'esperava. Però hi ha altres maneres de mirar-s'ho. Quan un improvisador va ser acusat de plagiar l'estil del saxofonista Charlie Parker, el trompetista Dizzy Gillespie el va defensar amb aquestes paraules: «No pots robar un

regal. Bird va donar la seva música al món, i si la pots sentir la pots tenir».¹

El crim no és en el «plagi» de la represa, la deriva, la imitació o el calc, sinó en una constel·lació d'accions paral·leles que s'hi confonen si ens ho mirem distrets i de lluny (la descàrrega il·legal, el robatori parasitari de dades i informacions, la suplantació de la identitat en l'autoria d'un text). No és possible robar la dimensió artística de l'art quan és art: no és possible robar un regal que ja d'entrada t'ha estat ofert gratuïtament. Evidentment, l'escriptor ha d'obtenir un guany i ha de cobrar pel seu temps i el seu talent, però el preu que obté no té res a veure, ni entra en conflicte, amb si un altre creador el cita, o bé estrafà i capgira el sentit del que ha fet, o si fins i tot estira alguns fils que hi havia per allà.

1 Si no s'indica el contrari a la bibliografia, la traducció és nostra.